

COĞRAFİ KONUM: PARALELLER VE MERİDYENLER

ENLEM (PARALEL)

1. Ekvatora 1'er derece açı ile çizilen yatay hayali çizgilere denir.
- 2-En büyük ve başlangıç paraleli ekvatordur.
- 3-90 kuzeyde 90 tane güneyde toplam 180 paralel vardır.
- 4-Uzunlukları kutuplara doğru azalır.
- 5-İki paralel arası 111 km 'dir. Bu uzaklık DEĞİŞMEZ.
6. Paralel numaraları ekvatordan kutba gittikçe büyürken boyları küçülür.

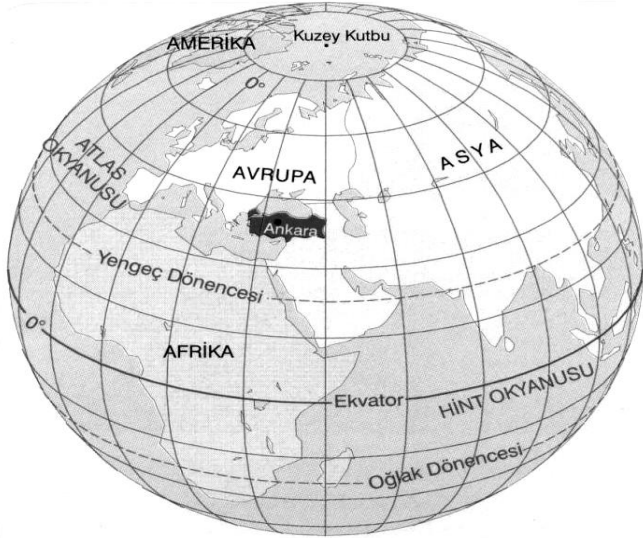
ENLEMİN ETKİLERİ

Ekvatordan kutba gittikçe düzenli olarak değişen her şey **enlemin** sonucudur.

Örneğin; ekvatora gittikçe sıcaklık, güneş ışınlarının geliş açısı, yerçekimi, dünyanın çizgisel hızı, daimi kar sınırı, bitki örtüsü değişir.

Örnekler:

1. Akdeniz kıyılarının Karadeniz kıyılarından daha sıcak olmasının sebebi Akdeniz'in ekvatora yakın olması dolayısıyla güneş ışınlarını daha dik açıyla almasıdır. **Yani ENLEM'dir.**
2. Arabistan'ın Türkiye'den, Türkiye'nin Rusya'dan daha sıcak olması...
3. Ülkemize güneyden esen rüzgârların sıcak, kuzeyden esen rüzgârların soğuk olması...

BOSLUKLARI DOLDURUN

1. Başlangıç paraleli ..... dır.
2. Paralellerin boyları ekvatordan kutba gittikçe .....
3. İki paralel arası uzaklık .....km dir.
4. Kuzey yarımkürede ..... Paralel vardır.
5. 90.kuzey paraleline ....., 90.güney paraleline ..... denir.
6. Dünyanın tam ortasından geçtiği varsayılan en büyük paralel dairesi .....dır.
7. Paralel ve meridyenlerin çizilme amacı:

8. G merkezinden yola çıkan bir uçak S merkezine ulaştığında kaç km yol almış olur?
9. Türkiye ekvatora göre ..... Yarımküre'de bulunur.
10. Ülkemiz ... Paralelleri arasında bulunur.
11. Ülkemizin en güneyi ile ekvator arasında .....Km kuş uçuşu uzaklık vardır. (direk uzaklık)
12. Ülkemizden kuzeye gidildikçe sıcaklık ..... Bu durum ..... Sonucudur.
13. En küçük paralel ..... dır.
14. Enlem faktörünün etkisine bir örnek verin:
15. Yalnızca paralel numaraları dikkate alınsa Türkiye'nin en kuzeyi ile en güneyi arasında kaç km uzaklık olur?

CEVAPLAR:

1. ekvator
2. Küçülür
3. 111 km
4. 90
5. kuzey kutup noktası, güney kutup noktası denir.
6. ekvator
7. dünyayı daha iyi inceleyebilmektir.
8. $111 \times 15 = 1665$ km
9. Kuzey
10. 36 - 42 kuzey
11. $36 \times 111 = 3996$
12. azalır - enlem faktörünün (dünyanın yuvarlak olmasının)
13. kutup noktası
14. Akdeniz'in Karadeniz'den daha sıcak olması
15. $42 - 36 = 6$ paralel $6 \times 111 = 666$ km

COĞRAFİ KONUM

Dünya üzerindeki bir yerin adres tarifine diğer bir ifadeyle konumuna coğrafi konum denir. 2'ye ayrılır.

1. Matematik (Mutlak) Konum: Bir yerin ekvatora, kutba veya başlangıç meridyenine göre konumudur. Diğer bir ifadeyle bir yerin enlem ve boylamla ifade edilmesidir. Örneğin Ülkemiz Ekvatora göre 36 – 24 derece kuzey paralelleri Greenwich'e göre 26 – 45 doğu meridyenleri arasında yer alır. Ülkemizin burada bulunmasından kaynaklanan bütün özellikleri. Matematik konumun sonucudur. Örneğin, dört mevsimi belirgin olarak yaşaması, Akdeniz'in Karadeniz'e göre daha sıcak ve tuzlu olması, güneyden esen rüzgarların sıcaklığı artırması, Erzurum'da güneşin İstanbul'a göre daha erken doğması gibi...

2. Özel (Göreceli) Konum: Bir yeri diğer yerlerden ayıran özelliklerin tümüdür. Örneğin ülkemiz yüksek ve engebeldir, maden bakımından zengindir, Asya ve Avrupa kıtaları arasında köprü konumundadır, üç tarafı denizlerle çevrilidir, enerji kaynaklarına yakın bölgededir, dağlar doğu batı yönünde uzanır gibi...

COĞRAFİ KONUM: PARALELLER VE MERİDYENLER

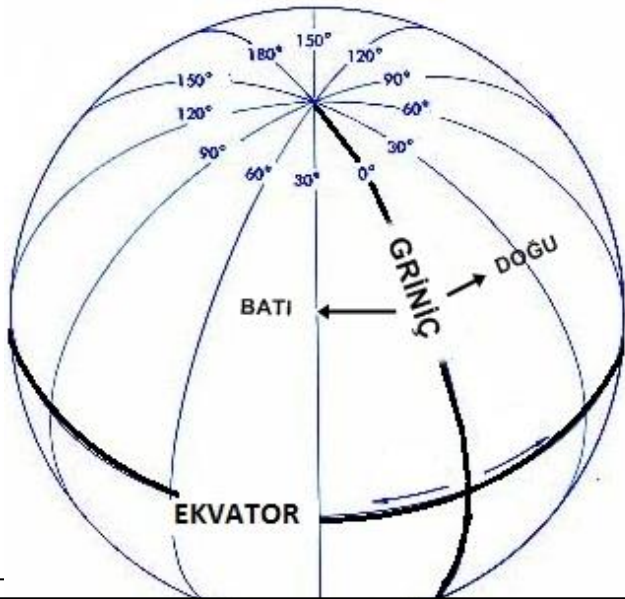
MERİDYENLER

Kutup noktalarını birleştiren, 1'er derece açı ile çizilen dikey, hayali yarım dairelere denir.

- 1-Başlangıç meridyeni 0 derece Greenwich'tir. (Londra)
- 2-İki meridyen arası mesafe kutuplara doğru azalır. (Ekvatorda iki meridyen arası 111 km'dir)
- 3-180 tane doğuda,180 tane batıda toplam 360 meridyen vardır.
- 4-İki meridyen arasında 4 dakika zaman farkı vardır.
- 5-Aynı meridyen üzerinde bulunan bütün merkezlerde yerel saat aynıdır. **Yerel saat** demek Öğle saati demektir.
- 6-Meridyen numaraları Greenwich'ten doğuya ve batıya doğru büyür.
- 7-Doğuda Güneş daha önce doğar ve daha önce batar

*** Meridyenler uzaklıkla ilgili bilgi vermezler. Çünkü aralarındaki uzaklık ekvator dan kutba gittikçe azalır. Yalnız ve yalnız zamanla ilgili bilgi verirler.

*** Bütün meridyenler kutup noktasında birleşirler. Bu yüzden uzunlukları eşittir ve aralarındaki uzaklık ekvator dan kutba gittikçe azalır. Meridyenler karpuz dilimi gibidir..

YEREL SAAT

1. Gün içinde güneşin tam tepede olduğu vakit yerel saat 12.00 dir ve öğle vaktidir.
2. Dünya batıdan doğuya döndüğü için doğunun saatleri ileri, batının saatleri geridir.
3. İki meridyen arasında 4 dakikalık yerel saat farkı vardır.
4. Aynı meridyen üzerinde yerel saat aynıdır.

ÖSS: Yerel saatleri 1 saat farklı olan iki yer arasında kaç boylam fark vardır?

1 saat 60 dakika demektir. Her iki boylam arası 4 dakika olduğuna göre $60:4 = 15$ meridyen buluruz.

ÖSS: 29 doğu boylamındaki İstanbul'da yerel saat 10.00 iken 37 doğu boylamındaki Sivas'ta yerel saat kaçtır?

İstanbul ile Sivas arasında $37 - 29 = 8$ boylam fark vardır. Her boylam arası 4 dakika fark ettiğine göre $8 \text{ boylam} \times 4 \text{ dakika} = 32 \text{ dakika}$ yapar. Yani İstanbul ile Sivas arasında 32 dakika fark vardır.

Sivas İstanbul'a göre daha doğuda olduğu için saati daha ileridir. Buna göre $10.00 + 32 = 10.32$ olur.

Ülkemiz 26 - 45 doğu meridyenleri arasında bulunur. Buna göre ülkemizin en doğusu ile başlangıç meridyeni arasında kaç dakikalık zaman farkı vardır?

$45 - 26 = 19$ meridyen

$19 \text{ meridyen} \times 4 \text{ dakika} = 76 \text{ dakika}$

Ankara 33 doğu meridyenindedir. Ankara'da yerel saat 14.30 iken aynı anda 26 doğu meridyenindeki Edirne'de kaçtır?

$33 - 26 = 7$ meridyen

$7 \text{ meridyen} \times 4 \text{ dakika} = 28 \text{ dakika}$

Edirne'nin yerel saati Ankara'ya göre daha geride olacağından $14.30 - 28 \text{ dakika} = 14.02$

ORTAK SAAT

Bir ülkenin saatini bir boylama göre ayarlamasıdır. **Örneğin** Ülkemizin saatleri kışın 30 doğu boylamındaki İzmit'e göre, yazın da 45 doğu boylamındaki Iğdır'a göre ayarlıdır. Yani tüm ülkede saatler aynıdır. Buna ortak saat denir. Ancak ABD, Çin, Rusya gibi ülkeler geniş olduklarından aynı anda birden çok saat kullanırlar.

SAAT DİLİMLERİ: Uluslararası 24 saat dilimi vardır. Türkiye GMT +3 saat dilimini kullanır. Yani Griniç'ten üç saat ileridedir.

TARİH DEĞİŞTİRME ÇİZGİSİ: 180 Meridyen tarih değiştirme çizgisidir. Saat dilimleri ve tarih değiştirme çizgisi ülke sınırlarına göre girintili çıkıntılı olabilir.

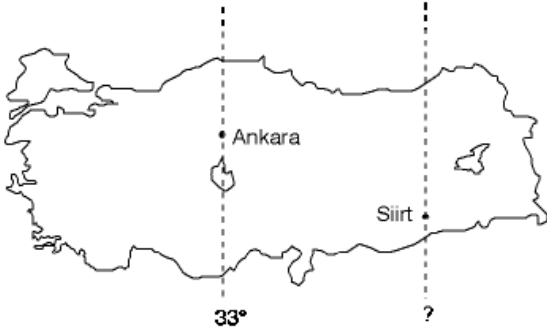
AŞAĞIDAKİ BOŞLUKLARI DOLDURUN

1. Bütün meridyenler ..... birleşirler.
2. Başlangıç meridyeni ..... dan geçer.
3. Griniç'in doğusunda ..... meridyen vardır.
4. 10 doğu ile 15 doğu boylamları arasında ..... dakika fark vardır.
5. İki yerin yerel saati aynı ise ..... aynıdır.
6. Meridyenler arasında uzaklık .....

CEVAPLAR: 1. kutup noktasında 2.Greenwich 3.180 4.20 5. Boylamları (meridyenleri) 6.ekvator dan kutba gittikçe azalır.

COĞRAFİ KONUM: PARALELLER VE MERİDYENLER

ÖSS – YGS SORULARI

1. Türkiye’de yerel saat kullanılsa, 33° Doğu boylamında yer alan Ankara’da saat 09.00 iken Siirt’te 09.36 olur.

Buna göre, Siirt hangi boylam üzerindedir?

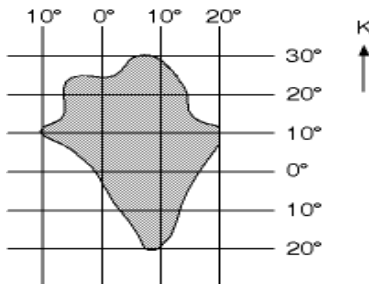
- A) 38° Doğu B) 39° Doğu C) 40° Doğu
D) 41° Doğu E) 42° Doğu

2. Bir ülke içinde, her yerin kendine özgü “yerel saat” i vardır. Ancak o ülkede bunlardan sadece biri ya da birkaçı ortak saat olarak kullanılır. **Bir ülkede birden çok ortak saat kullanılmasının nedeni aşağıdakilerden hangisi olabilir?**

- A) Ülkede iletişim ağının yetersiz olması
B) Ülkenin doğu - batı yönünde geniş bir alan kaplaması
C) Büyük yerleşim merkezlerinin birbirinden uzak olması
D) Ülkenin ekvatora uzak olması
E) Ülkenin adalar üzerinde bulunması

3. TRT’den verilen saat ayarında 40° Doğu boylamının yerel saati esas alınsaydı, 33° Doğu boylamında bulunan Ankara’nın yerel saatinden kaç dakika farklı bir zaman ayarı kullanılmış olurdu?

- A) 7 B) 10 C) 28 D) 33 E) 47

4. Şekildeki taralı alanın matematik konumu tanımlanırken, aşağıdakilerin hangisi **kullanılmaz?**

- A) 10° Kuzey enlemi B) 10° Batı boylamı
C) 20° Doğu boylamı D) 20° Güney enlemi
E) 30° Kuzey enlemi

5. Bir yerin matematik konumu neyi gösterir?

- A) Büyük denizlere olan uzaklığını
B) İşlek kara ve deniz yollarına göre yerini
C) Büyük kentlere olan yakınlığını
D) Deniz düzeyinden olan yükseltisini
E) Ekvatora ve başlangıç meridyenine göre yerini

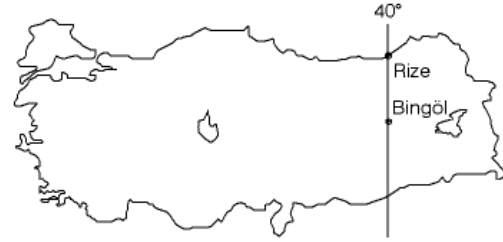
6. Dünya üzerinde olduğu varsayılan 360 meridyen yayı, başlangıç meridyeninden başlayarak 180’i doğuda, 180’i batıda olmak üzere ayrılmış, 180° meridyeni aynı zamanda tarih değiştirme çizgisi olarak kabul edilmiştir.

Yalnızca bu bilgilere dayanarak, yerel saati başlangıç meridyeninden 50 dakika ileri olan bir nokta için;

- I. Dünya’nın bu noktadaki dönüş hızı
II. Ekvator’a olan uzaklığı
III. Tarih değiştirme çizgisine göre zaman farkı
IV. Başlangıç meridyenine olan uzaklığı

bilgilerinden hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve III E) II ve IV

7. Haritadaki bilgilere göre, aşağıdakilerden hangisi Rize ve Bingöl’de aynıdır?

- A) Yerel saat B) Bitki örtüsü
C) Yıllık sıcaklık ortalaması D) Ekvatora olan uzaklık
E) Başlangıç meridyenine olan uzaklık

8. Aralarında 1° lik fark bulunan iki paralel arasındaki uzaklık değişmezken, aralarında 1° lik fark bulunan iki meridyen arasındaki uzaklık Ekvator’dan kutuplara gidildikçe azalmaktadır. **Meridyenler arasındaki uzaklığın değişmesi, aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?**

- A) Yerin kutuplardan basık olmasıyla
B) Meridyenlerin kutup noktalarında birleşmesiyle
C) Meridyen daireleri uzunluğunun ekvatorun uzunluğuna yakın olmasıyla
D) Ekvator düzlemi ile yörünge düzlemi arasında 23° 27’ lik açı bulunmasıyla
E) Birbirini izleyen iki meridyen arasında 4 dakikalık yerel saat farkı olmasıyla

9. Aşağıdakilerden hangisinde enlemin etkili olduğu savunulamaz?

- A) İç Anadolu Bölgesi’nde kuzey sektörlü rüzgârların sıcaklığı düşürmesi
B) Antalya’da deniz turizmi mevsiminin Samsun’dakinden önce başlaması
C) Ege Bölgesi’nden İç Anadolu Bölgesi’ne doğru sıcaklığın düşmesi
D) Akdeniz Bölgesi’nden Marmara Bölgesi’ne doğru maki üst sınırının alçalması
E) Yaz mevsiminde, Karadeniz Bölgesi’nde gündüz sürelerinin Akdeniz Bölgesi’ndekinden uzun olması

COĞRAFİ KONUM: PARALELLER VE MERİDYENLER

10. X noktasının yerel saati, Y noktasının yerel saatinden bir saat ileridir. Buna göre, X ve Y noktalarıyla ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi kesinlikle doğrudur?

- A) X noktası ile Y noktası aynı yarımkürededir.
B) X noktası ve Y noktası aynı enlem üzerindedir.
C) X noktası ile Y noktası aynı kıta üzerindedir.
D) X noktası Y noktasının doğusundadır.
E) X noktası ve Y noktası tarih değiştirme çizgisinin farklı taraflarındadır

11. X noktası 20° Doğu meridyeni ile 40° Kuzey paraleli, Y noktası ise 10° Doğu meridyeni ile 30° Kuzey paraleli üzerindedir.

Bu koordinatlar göz önüne alındığında Y noktası X noktasına göre hangi yöndedir?

- A) Güneybatı B) Güneydoğu C) Kuzeybatı
D) Kuzeydoğu E) Doğu

12. Yerel saati başlangıç meridyeninden 200 dakika ileride olan bir merkez hangi boylam üzerindedir?

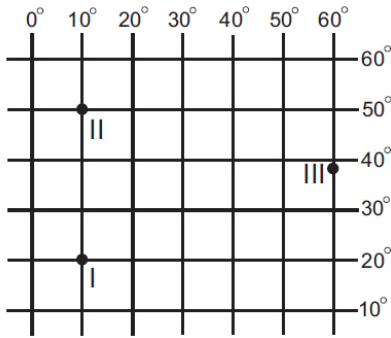
- A) 50 Doğu B) 50 Batı C) 100 Doğu D) 100 Batı E) 20 Doğu

13. Ekvatorun 4500 km kuzeyinde bulunan X noktasının yerel saati başlangıç meridyeninin yerel saatinden 120 dakika ileridir. Yalnızca yukarıdaki bilgiler kullanılarak X noktasının;

- I. matematik konumu,
II. ortalama yükseltisi,
III. bulunduğu saat dilimi,
IV. yıllık yağış tutarı,

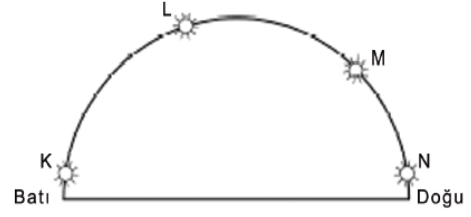
Özelliklerinden hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III D) II ve IV E) III ve IV

14. Türkiye'nin coğrafi koordinatları göz önüne alındığında yukarıda numaralarla gösterilen merkezlerden hareket eden uçakların Türkiye'ye ulaşabilmeleri için hangi yönü izlemeleri gerekmektedir?

- I II III
A) Doğu Kuzeydoğu Kuzey
B) Kuzeydoğu Doğu Kuzeybatı
C) Kuzey Batı Güneydoğu
D) Batı Doğu Kuzeybatı
E) Kuzeydoğu Güneydoğu Batı

15. Yukarıdaki şekilde 39° Kuzey Paraleli üzerinde yer alan K, L, M ve N merkezlerinde aynı günde ve aynı anda güneşin gökyüzündeki konumu gösterilmiştir.

Buna göre,

- Diğerlerine göre en batıda yer alan merkez ...'dir.
- Diğerlerine göre K merkezinin başlangıç meridyenine göre konumu ... II
- Diğerlerine göre güneşin en erken doğduğu merkez...III...'dir.

Cümlelerindeki boş bırakılan yerlere getirilmesi gerekenler aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

	I	II	III
A)	K	en yakındır	N
B)	N	belirlenemez	K
C)	M	en uzaktır	L
D)	N	en yakındır	K
E)	L	belirlenemez	M

P merkezi: 80 doğu

L merkezi: 75 doğu

M merkezi: 80 doğu

16. Yukarıda verilenlere göre P noktasında yerel saat 17.00 iken M ve L noktalarında yerel saat kaçtır?

	M	L
A)	16.40	17.00
B)	16.10	17.20
C)	17.20	16.40
D)	17.00	16.40
E)	17.00	17.00

17. 171° Batı Meridyeni üzerinde bulunan Samoa Bağımsız Devleti'nin başkenti Apia, ülke meclisinin aldığı kararla; 149° Doğu Meridyeni üzerinde bulunan Avustralya'nın başkenti Canberra'nın 21 saat 20 dakika gerisindeyken 2 saat 40 dakika ilerisine geçmiştir. Yeni yıla en son giren başkent iken 2012'ye ilk giren başkent olmuştur. Bu bilgilere göre, Samoa Bağımsız Devleti aşağıdaki kararlardan hangisiyle yukarıdaki her iki durumu aynı anda gerçekleştirmiştir?

- A) Tarih değiştirme çizgisi olarak Greenwich'i kabul etme
B) 31 Aralık tarihini Samoa için 21 saat 20 dakika olarak kabul etme
C) Tarih değiştirme çizgisini ülkenin doğusuna kaydırma
D) Ülkenin batısındaki başka bir kenti başkent olarak kabul etme
E) 28 gün olan şubat aylarını 29 güne çıkarma

CEVAPLAR: 1E 2B 3C 4A 5E 6C 7A 8B 9C 10D 11A 12A
13B 14E 15B 16D 17C